

بررسی موانع اقتصادی و اجتماعی موثر بر پذیرش آزمون خاک از سوی غله کاران استان قم

یوسف یزدیان، سید داوود میررحیمی، صفرا ارجلو و محمد هادی میرزا پور

به ترتیب محقق مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی استان قم، استادیار همطراز آموزشکده کشاورزی وزارت جهاد کشاورزی، کارشناس ارشد توسعه روستایی دانشگاه صنعتی اصفهان و عضو هیات علمی مرکز تحقیقات استان قم
y_yazdian@yahoo.com

مقدمه

امروزه کودهای شیمیایی به عنوان یکی از نهاده های مهم در تولید محصولات کشاورزی، کاربرد وسیعی پیدا نموده است. اما بنا بر عقیده برخی از صاحب نظران تغذیه گیاهی، مصرف کودهای شیمیایی علیرغم افزایش تولید محصولات کشاورزی در سطح کشور، بی رویه و نا به هنگام بوده و متناسب با مقدار برداشت عناصر غذایی از خاک نبوده است [۳]. به همین دلیل تقریباً از اوایل دهه هفتاد موضوع آزمون خاک و استفاده بهینه از کودهای شیمیایی به عنوان تنها راه چاره برای مصرف صحیح کودهای شیمیایی و غلبه بر مشکلات یاد شده در دستور کار برنامه ریزان بخش کشاورزی قرار گرفته است. با این همه، مسائل و تنگناهایی در مسیر ترویج و پذیرش آزمون خاک وجود داشته که مانع توسعه مورد انتظار و کاربرد وسیع این نوآوری در بین کشاورزان گردیده است. بررسیهای انجام شده نشان داده است، در خصوص بررسی موانع اقتصادی و اجتماعی پذیرش آزمون خاک، تاکنون هیچ مطالعه ای انجام نشده ولی در زمینه پذیرش نوآوری ها، برخی از محققان از مدل نشر برای تجزیه و تحلیل رفتار پذیرش کشاورزان استفاده کرده اند [۱، ۲، ۴، ۵، ۶]. این مطالعه با هدف شناسایی، جمع بندی و تجزیه تحلیل موانع اقتصادی و اجتماعی پیش روی آزمون خاک در بین غله کاران استان قم انجام شده است.

مواد و روشها

این تحقیق به روش پیمایشی طی سال ۸۵-۱۳۸۳ صورت پذیرفته است. متغیرهای مستقل این تحقیق عبارتند از: الف) متغیرهای فردی و دیدگاهی پاسخگویان، شامل: سن، میزان تحصیلات، میزان انگیزه، رضایت شغلی و سابقه ی غله کاری ب) متغیرهای اقتصادی، شامل: سطح غله کاری، وضعیت درآمدی غله کار، میزان دسترسی به نهاده ها و اعتبارات، داشتن شغل و درآمد غیر کشاورزی ج) متغیرهای اجتماعی شامل: موقعیت شغلی غله کار، موقعیت اجتماعی فرد در روستا، عضویت در گروههای رسمی و غیررسمی روستا و میزان مشارکت فرد در طرح های توسعه ای روستا و د) متغیرهای فنی و ارتباطی شامل: ویژگیهای ارتباطی فرد، میزان آگاهی و اطلاعات غله کار در زمینه تغذیه گیاهی و نحوه شرکت فرد در فعالیتهای آموزشی و ترویجی بوده و متغیر وابسته این تحقیق نیز، پذیرش آزمون خاک توسط غله کاران بوده است. این متغیر در چهار گروه نپذیرفتگان، پذیرفتگان ناقص، پذیرفتگان نیمه کامل و پذیرفتگان کامل نوآوری آزمون خاک تعریف شده اند. جامعه آماری این تحقیق را کلیه غله کاران مناطق دشتی استان قم (۲۶۵۵ نفر بهره بردار) که در مناطق تحت پوشش خدمات هدایتی و حمایتی طرح آزمون خاک قرار داشته اند، تشکیل داده اند. اعضای نمونه تحقیق ۱۸۴ نفر بوده و به روش نمونه گیری طبقه ای در چهار منطقه تحت پوشش طرح آزمون خاک (مناطق دشتی استان قم) مشخص شدند. داده های آماری با کمک پرسشنامه کامل و از پیش آزمون شده، به روش مصاحبه حضوری در محل زندگی غله کاران جمع آوری و از طریق نرم افزار SPSS تجزیه و تحلیل گردیده اند.

نتایج و بحث

بررسی وضعیت پذیرش آزمون خاک نشان می دهد که علی رغم سابقه تقریباً ده ساله آزمون خاک در سطح استان، ۲۶/۱ درصد از افراد مورد مطالعه هنوز این پدیده نو را نپذیرفته اند (نپذیرفتگان) (جدول ۱). در بین پذیرفتگان نیز، فقط ۳۲/۶ درصد از آنان، آزمون خاک را به طور کامل پذیرفته اند و مابقی در سایر گروه ها قرار دارند (جدول ۱). بخشی از نتایج حاصل از این تحقیق نشانگر آن است که انجام آزمون خاک توسط غله کاران در بعضی از این سال ها بصورت ناچاری و نه کاملاً اختیاری بوده و متغیرهایی از قبیل سطح دانش غله کاران نسبت به آزمون خاک، میزان

ارتباط غله کار با منابع اطلاعاتی، وضعیت اقتصادی غله کار، میزان نوپذیری، سطح مشارکت افراد در طرح های عمرانی، موقعیت اجتماعی افراد، میزان انگیزه کار کشاورزی و رضایت شغلی غله کاران، میزان دسترسی به نهاده ها و میزان بهره مندی از اعتبارات دولتی در زمینه کشاورزی رابطه مثبت و معنی داری با رفتار جامع پذیرش نوآوری آزمون خاک داشتند. به این ترتیب پیشنهاد می شود به منظور افزایش پذیرش فنآوری های کشاورزی در میان غله کاران، ضمن اجتناب از هرگونه شایبه اجبار در معرفی پدیده های نو به کشاورزان، به فراهم آوردن امکانات تولیدی و در دسترس قرار دادن آن ها در مراحل مختلف غله کاری همت نموده و با برقراری ارتباط نزدیک بین غله کاران، محققان و مروجان و بکارگیری روش های متنوع و کارآمد ترویجی، نسبت به تزریق اطلاعات فنی تغذیه گیاهی و غله کاری اصولی و روش های مدیریتی نوین کشاورزی، بر اساس نیازهای واقعی آن ها اقدامات عاجل و کافی مبذول گردد.

جدول ۱- فراوانی افراد مورد مطالعه از نظر میزان پذیرش نوآوری آزمون خاک

درصد	درصد	فراوانی	شاخص	میزان پذیرش
۲۶/۱	۲۶/۱	۴۸	ناقص	نپذیرفتگان
۲۹/۹	۳/۸	۷	نیمه کامل	میزان پذیرش
۶۷/۴	۳۷/۵	۶۹	کامل	
۱۰۰	۳۲/۶	۶۰	مجموع	
---	۱۰۰	۱۸۴		

منابع

- [۱] جهان نما، ف. ۱۳۸۰. عوامل اجتماعی - اقتصادی موثر در پذیرش سیستمهای آبیاری تحت فشار، فصلنامه اقتصاد کشاورزی و توسعه، شماره ۳۶.
- [۲] رضوانفر، احمد و مانداپه، ام. کی. ۱۳۷۶. رفتار پذیرش فن آوری در میان دامداران استان آذربایجان شرقی. فصلنامه اقتصاد کشاورزی، شماره (۳۰).
- [۳] ملکوتی، محمد جعفر. ۱۳۷۷. روش جامع تشخیص و مصرف بهینه کود های شیمیایی. چاپ سوم. دانشگاه تربیت مدرس. تهران. ایران.
- [۴] یعقوبی، الف. ۱۳۷۹. بررسی عوامل موثر در پذیرش و عدم پذیرش بیمه دام روستایی در استان اصفهان. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته ترویج و آموزش کشاورزی. دانشکده کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس. تهران. ایران.
- [5] Adedoyin S. F. and O. O. Macoyawa. 1995. Operational modes of providing linkage between veterinary extension service and livestock farmer in Oregon state. Agrosearch. 1(1): 17-24.
- [6] Singh S.P; R. S.Nirwal and Y.P.Singh .1989. Adoption behavior of small farmers and agricultural labours in relation to dairy innovation : a comparative syudy . Indian Journal of Dairy Sciences. 42(4):707-711.